

رابطه مهارت‌های ارتباطی و بهزیستی روان شناختی دبیران با عملکرد

تحصیلی دانش آموزان دختر شهر تبریز

شهرام رنج دوست^{۱*}، ویدا فخری^۲

۱- دکترای برنامه ریزی درسی

* h.shahmohammadi@chmail.ir

۲- دانشجوی دکترای برنامه ریزی درسی

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تعیین میزان ارتباط بین مهارت‌های ارتباطی و بهزیستی روان شناختی دبیران با عملکرد تحصیلی دانش آموزان متوسطه اجرا شد. پژوهش از نوع همبستگی و جامعه مورد مطالعه شامل کلیه دبیران ناحیه ۳ شهر تبریز بود. نمونه پژوهش، (۳۶۰ نفر) به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای از بین دبیران ناحیه سه تبریز انتخاب شدند. برای سنجش متغیرهای مورد مطالعه از پرسشنامه مهارت‌های ارتباطی و بهزیستی روانشناختی ریف استفاده شد. و برای تحلیل نتایج از همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره استفاده شد. نتایج تحلیل همبستگی پیرسون نشان داد که مهارت‌های ارتباطی و بهزیستی روان شناختی دبیران با عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه معنی دار وجود دارد. و نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که از متغیرهای مورد مطالعه نتایج نشان می‌دهد که حدود ۲۶ درصد از واریانس عملکرد تحصیلی توسط متغیر مهارت‌های ارتباطی، بهزیستی روانشناختی تبیین می‌شود. با توجه به مقادیر بتا، به ترتیب بهزیستی روانشناختی، مهارت‌های ارتباطی و به عنوان قوی‌ترین متغیرها برای پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانش آموزان می‌باشند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مهارت‌های ارتباطی و بهزیستی روانشناختی دبیران می‌تواند نقش مهمی را در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانش آموزان باشد.

واژگان کلیدی: مهارت‌های ارتباطی، بهزیستی روان شناختی و عملکرد تحصیلی

۱- مقدمه

عملکرد تحصیلی یکی از مفاهیم اساسی محافل علمی و آموزشی محسوب می‌شود. همواره در طول تاریخ تعلیم و تربیت، عملکرد تحصیلی مورد توجه افراد صاحب نظر در این حیطه بوده است. تحقیقات گسترده در زمینه عوامل مؤثر بر عملکرد

تحصیلی توسط روانشناسان تربیتی صورت گرفته است که همگی بر اهمیت مسئله تأکید دارند. عملکرد تحصیلی به معنای مقدار یادگیری آموزشی فرد است به طوری که بتوان آن را در مقوله کلی عوامل مربوط به مدرسه و نظام آموزش و پرورش مورد مطالعه قرار داد (محمدامینی، ۱۳۸۷). از عملکرد تحصیلی به عنوان یکی از ابعاد عملکرد در نظام آموزشی تعاریف متعددی ارائه گردیده است که به یکی از آنها عملکرد تحصیلی را میزان یادگیری آموزشی فرد -به صورتی که توسط آزمون های مختلف درسی مانند دیکته و ریاضی سنجیده می شود- می داند (سیف، ۱۳۸۰). اگر قرار است که جوانان در دنیای امروز با تمام ویژگی های همواره فزاینده رقابتی آن موفق باشند این نکته که عملکردهای تحصیلی آنها بیانگر توان ذاتی آنها باشد امری مسلم و حیاتی می باشد و در عین حال باید منابع روانشناختی برای آنها فراهم باشد تا از آمادگی لازم برای رویارویی با چالشهای زندگی برخوردار باشند. متأسفانه این امر همیشه مورد توجه قرار نمی گیرد، در نتیجه به اتلاف و فرسایش پتانسیل انسانی منجر می شود (لادر و سیاروچی^۱، ۲۰۰۰؛ به نقل از عبادی، ۱۳۹۲). اولین مبحث مرتبط با عملکرد تحصیلی، که در پژوهش حاضر مورد بررسی قرار می گیرد، مهارتهای ارتباطی است. مهارت های ارتباطی مجموعه ای از فعالی ها و تعاملات است که موجب تامین نیازهای افراد می گردد و به عنوان یک نیاز انسانی بین انسان هایی که با هم زندگی می کنند پدیدار می شود. در نتیجه ی برقراری روابط انسانی پس از تامین نیازها، زمینه های پیدایش انگیزش، رشد، احساس سودمندی، رضایت، درک متقابل و اعتماد فراهم می شود. این نتایج، نشانه های مثبت حیات را پدید می آورد، و هر یک در پیدایش حالات مثبت بعدی مؤثر واقع می شود. طبق تعریفی که محققان از مفهوم مهارت های ارتباطی ارائه داده اند، این مهارت ها عبارتند از توانایی رابطه برقرار کردن با دیگران به شکل کارآمد و مؤثر. این رابطه در عین اینکه برای خود شخص مفید است برای شخص مقابل هم منافع یکسانی را در بر دارد. مهارت در روابط بین فردی به معنای دست یافتن به اهدافی است که با برقراری تعامل مورد نظر در صدد یافتن به آنها هستیم (منجمی زاده، ۱۳۹۱). بخش عمده ای از هنر برقراری ارتباط ها، مهارت کنترل عواطف در دیگران است. افرادی که این مهارت را دارند، در هر آنچه که به کنش متقابل آرام با دیگران باز می گرد بخوبی عمل می کنند. مهارت های ارتباطی توانایی شناخت و همدلی با دیگران، برقراری ارتباط مؤثر، گوش دادن عمیق، پرسیدن سؤالات مهم، تشریح مساعی، مربیگری و مذاکره کردن از اجزای این مهارت محسوب می شود. به عبارتی آگاهی و شناخت نسبت به هیجانات و احساسات دیگران، مهارت گوش دادن به احساسات دیگران در زمانی که افراد دچار هیجان و احساسات هستند و نیاز دارند که کسی به حرف های آنان گوش دهد (هارجی و دیکسون^۲، ۲۰۰۵). آخرین مبحث قابل بررسی در این پژوهش بهزیستی روان شناختی است. که به عنوان بازتابی از طرز فکر و واکنش های

1 . Luthar and Cicchetti

2 Hargie & Dickson

هشتمین همایش ملی تازه‌های روانشناسی مثبت

وزارت آموزش و پرورش
اداره کل آموزش و پرورش استان هرمزگان
مدیریت آموزش و پرورش شهرستان میناب - دانشگاه هرمزگان

اسفندماه ۱۴۰۰ - بندرعباس

هیجانی واحساسات مثبت به رویدادهای زندگی تعریف شده است (بارترام و بونایول^۳، ۲۰۰۷؛ به نقل از میکائیلی، ۱۳۸۸). در سالهای اخیر، گروهی از پژوهشگران حوزه ی سلامت روانی ملهم از روانشناسی مثبت نگر، رویکرد نظری و پژوهشی متفاوتی برای تبیین ومطالعه ی این مفهوم برگزیده اند. آنان سلامت روانی را معادل کاکرد مثبت روان شناختی تلقی وآن رادر قالب اصطلاح "بهزیستی روان شناختی" مفهوم سازی کرده اند. این گروه نداشتن بیماری را برای احساس سلامت، کافی نمی دانند بلکه معتقدند که داشتن احساس رضایت از زندگی، عملکرد بسنده، تعامل کارآمد وموثر با جهان، انرژی وخلق مثبت، پیوند ورباطه ی مطلوب با جمع واجتماع وعملکرد مثبت از مشخصه های فرد سالم است (میکائیلی، ۱۳۸۸). ویسینگ و وان ادن^۴ (۱۹۹۷) یک عامل بهزیستی روانشناختی کلی را شناسایی کرده اند و آن را به صورت ترکیبی از کیفیت های ویژه، از قبیل احساس انسجام، رضایت از زندگی، تعادل عاطفه و نگرش کلی نسبت به خوش بینی یا جهت گیری مثبت نسبت به زندگی توصیف کرده اند. بر اساس الگوی ریف بهزیستی روانشناختی از شش عامل تشکیل می شود: پذیرش خود^۵ (داشتن نگرش مثبت به خود)، رابطه مثبت با دیگران^۶ (برقراری روابط گرم و صمیمی با دیگران و توانایی همدلی)، خود مختاری^۷ (احساس استقلال و توانایی ایستادگی در مقابل فشارهای اجتماعی)، زندگی هدفمند^۸ (داشتن هدف در زندگی و معنا دادن به آن)، رشد شخصی^۹ (احساس رشد مستمر) و تسلط بر محیط^{۱۰} (توانایی فرد در مدیریت محیط) (ریف و کیز^{۱۱}، ۱۹۹۵). از آنجایی که نظریه های روان شناسی اعتقاد دارند که برخی ویژگیهای روانشناختی و شخصیتی دبیران با عملکرد تحصیلی دانش آموزان متوسطه ارتباط دارد، لذا بدین منظور هدف از این بررسی ارتباط بین متغیرهای تعیین میزان ارتباط بین مهارتهای ارتباطی و بهزیستی روان شناختی دبیران با عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر شهر تبریز است.

۲- روش

روش تحقیق از نوع همبستگی است. جامعه ی آماری پژوهش را کلیه آموزگاران مقطع متوسطه دختر شهر تبریز در سال ۱۳۹۹ تشکیل می دهند که بر اساس جدول کرجسی مورگان، نمونه پژوهش، ۳۶۰ نفر تعیین گردید که به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند.

ابزار پژوهش

3. Bartram and bonayol
4. Wissing & Van Eeden
5. Self - Acceptance
6. Positive Relations With Others
7. Autonomy
8. Purpose in Life
9. Personal Growth
10. Environment Mastery
11. Keys

پرسشنامه استاندارد آزمون مهارت‌های ارتباطی بین فردی : این پرسشنامه دارای ۳۴ سؤال پنج گزینه‌ای و دامنه نمره آن بین ۳۴ تا ۱۷۰ می‌باشد. گزینه‌های هر سؤال به صورت تقریباً هرگز، به ندرت، گاهی اوقات، اکثر اوقات و نسبتاً همیشه است که از ۱ تا ۵ امتیازبندی می‌شود. این پرسشنامه در مطالعات متعددی از جمله مطالعه پیمان و همکاران استفاده شده و روایی و پایایی آن مورد تایید قرار گرفته است (پیمان و همکاران، ۲۰۱۲). در این پژوهش نیز با استفاده از آلفای کرونباخ، پایایی پرسشنامه به دست خواهد آمد.

پرسشنامه بهزیستی روان شناختی: این مقیاس را ریف (۱۹۸۹) ساخته و در سال ۲۰۰۲ مورد تجدید نظر قرار گرفته است (هوسران، ۱۲ و همکاران، ۲۰۰۵). این مقیاس ۵۴ سوال دارد و شش عامل خود مختاری، تسلط بر محیط، رشد شخصی، ارتباط مثبت با دیگران، هدفمندی در زندگی و پذیرش خود را می‌سنجد، ضمن اینکه مجموع نمرات این شش عامل به صورت نمره کلی بهزیستی روان شناختی محاسبه می‌شود. روایی و پایایی مقیاس‌های بهزیستی روان شناختی در پژوهش‌های متعددی مناسب گزارش گردیده است. دایرندوک ۱۳ (۲۰۰۵) همسانی درونی خرده مقیاس‌ها را مناسب و آلفای کرونباخ آن‌ها را بین ۰/۷۷ تا ۰/۹۰ یافته است. چمت ۱۴ و ریف (۱۹۹۷) همسانی درونی مقیاس‌های بهزیستی روانشناختی را بین ۰/۸۲ تا ۰/۹۰ گزارش داده‌اند. روایی نسخه فارسی پرسشنامه در مطالعه بیانی، کوچکی و بیانی (۱۳۷۸) مطلوب گزارش شده بود. در پژوهش حاضر ضریب الفای کرونباخ این پرسشنامه ۰/۹۲ بدست آمد (حبیبی، ۱۳۹۱).

برای تحلیل نتایج از همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره استفاده شد

۳- یافته ها

جدول (۱): میانگین و انحراف معیار مهارت‌های ارتباطی، بهزیستی روانشناختی و عملکرد تحصیلی

آماره	مهارت‌های ارتباطی	بهزیستی روانشناختی	عملکرد تحصیلی
میانگین	۱۱۶/۵۰	۱۹۷/۳۴	۱۶/۶۱
انحراف معیار	۳/۳۴	۲/۲۵	۱/۴۵

طبق نتایج جدول فوق میانگین مهارت‌های ارتباطی ۱۱۶/۵۰ و بهزیستی روانشناختی ۱۹۷/۳۴ و عملکرد تحصیلی برابر

با ۱۶/۶۱ می‌باشد.

هشتمین همایش ملی تازه‌های روانشناسی مثبت

وزارت آموزش و پرورش
اداره کل آموزش و پرورش استان هرمزگان
مدیریت آموزش و پرورش شهرستان میناب - دانشگاه هرمزگان

اسفندماه ۱۴۰۰ - بندرعباس

جدول ۲: نتایج ضریب همبستگی پیرسون

متغیرها	آماره	مهارتهای ارتباطی	بهزیستی روانشناختی
عملکرد تحصیلی	ضریب همبستگی	*۰/۱۲۴	*۰/۶۳۴
	سطح معنی داری	۰/۰۱۶	۰/۰۰۱

* معنی داری خطای آزمون در سطح ۰/۰۵

طبق نتایج جدول فوق و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۵ کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین می توان گفت که بین مهارتهای ارتباطی با عملکرد تحصیلی رابطه معنی داری وجود دارد. همچنین بین بهزیستی روانشناختی و عملکرد تحصیلی رابطه معنی داری وجود دارد.

جدول ۳: نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیری

t	ضرایب	ضرایب غیر استاندارد		F	RS	متغیرهای پیش بین
	استاندارد B	SE	b			
۲/۵۳۴	-	۳/۶۴۸	۱۱/۲۴۱	-	-	antconst
۲/۳۳۷	۰/۲۲۸	۰/۰۲۹	۰/۰۷۵	۳/۶۴۲	۰/۰۱۵	مهارتهای ارتباطی
۲/۵۱۱	۰/۱۲۴	۰/۰۲۴	۰/۰۴۲	۷/۶۱۵	۰/۱۵۵	بهزیستی روانشناختی

*** معنی داری در سطح ۰/۰۰۱

** معنی داری در سطح ۰/۰۱

* معنی داری در سطح ۰/۰۵

برای تعیین تاثیر هر یک از متغیرهای مهارتهای ارتباطی و بهزیستی روانشناختی به عنوان متغیرهای پیش بین و عملکرد تحصیلی به عنوان متغیر ملاک، با تحلیل رگرسیون چند متغیری به روش ورود تحلیل شدند. همانطور که در جدول بالا مشاهده می شود نتایج نشان می دهد که حدود ۲۶ درصد از واریانس عملکرد تحصیلی توسط متغیرهای مهارتهای ارتباطی و بهزیستی روانشناختی تبیین می شود. با توجه به مقادیر بتا، به ترتیب بهزیستی روانشناختی (Beta=۰/۱۲۴)، مهارتهای ارتباطی (Beta=۰/۲۲۸)، به عنوان قوی ترین متغیرها برای پیش بینی عملکرد تحصیلی دانش آموزان می باشند. لازم به ذکر است که مهارتهای ارتباطی و بهزیستی روانشناختی ارتباط مثبت با عملکرد تحصیلی دارد.

۴- بحث و نتیجه‌گیری

نتایج مطالعات برخی از پژوهشگران مانند ون دروال ۱۵ (۲۰۰۳؛ به نقل از اختری، ۱۳۹۰)، نشان می‌دهد، افرادی که مهارت‌های ارتباطی بالایی دارند، از لحاظ بهزیستی دارای شرایط مطلوبی هستند و نیز دزوکا و دالبرت ۱۶ (۲۰۰۷)، در دو مطالعه مستقل با دو گروه ۴۷۲ و ۲۱۰ نفری از دبیران دبیرستانی در اسلواکی نشان داده‌اند هر چه میزان مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان در مقابل دبیران بالا می‌رود، به همان میزان احساس شادمانی و نشاط و همچنین رضایت از زندگی خود افزایش می‌یابد. طبق تحقیق خطیبی (۱۳۷۹)، بررسی شده که معدل پایین در ترم گذشته، مشاگره والدین با یکدیگر و نداشتن دوستان صمیمی از عوامل مرتبط با اضطراب هستند. پازنده و همکاران (۱۳۸۳)، در پژوهشی با عنوان رابطه جو خانواده، مهارت‌های ارتباطی والدین و مکان کنترل با انگیزش عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دریافت که از بین متغیرهای مربوط به جو خانواده چهار متغیر گرایش عقلانی - فرهنگی، نظم، استقلال و کنترل با انگیزش عملکرد تحصیلی رابطه معنی‌داری داشته‌اند. از بین متغیرهای جو خانواده پایگاه اجتماعی و مکان کنترل با عملکرد تحصیلی رابطه معنی‌داری داشته‌اند ولی مکان کنترل قادر به تبیین انگیزش عملکرد تحصیلی نبوده است. موسوی، ابراهیمی، سموعی و افشار (۱۳۸۷) در پژوهشی به بررسی ارتباط مهارت‌های ارتباطی دبیران با معدل آخرین سال تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه پرداخت و مهارت‌های ارتباطی دبیران رابطه معنی‌دار با معدل دانش‌آموزان نشان داد. از عوامل مهم و تعیین‌کننده عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان است و لازم است. کریستین درسال (۲۰۰۳، به نقل از میرکی زاده ۱۳۹۱)، در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که هرچه میزان حمایت از پاسخدهی والدین در شیوه تربیتی بالاتر باشد میزان عملکرد تحصیلی نیز بالاتر است. پیرلز (۲۰۰۵؛ به نقل از میرکی زاده، ۱۳۹۱)، در بررسی‌های که در ۳۵ کشور انجام داد. دریافت که موفقیت دانش‌آموزان در مدرسه با شرایط روحی و درآمد دبیران و سطح تحصیلات رابطه‌ای بالاتر دارند. استنباط کلی که می‌توان از این مطالعات گرفت این است که بین مهارت‌های ارتباطی و عملکرد تحصیلی ارتباط معناداری وجود دارد. پژوهشگران طی بررسی‌هایشان به رابطه معناداری بین مهارت‌های ارتباطی دبیران با معدل آخرین سال تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دست یافتند. لازم به ذکر است شیوه برخورد و روحیه معلم در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان موثر است و همچنین نتایج پژوهشی دیگر نشان داد که بین بهزیستی روانشناختی دبیران و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ارتباط معنی‌داری وجود دارد. برای بدست آوردن نتایج با تعمیم‌پذیری و اعتبار بیشتر پیشنهاد می‌شود آموزش و پرورش در خصوص آموزش مهارت‌های ارتباطی و بهزیستی روانشناختی دبیران، کارگاه‌های توانمندسازی و آموزشی برگزار نماید.

هشتمین همایش ملی تازه‌های روانشناسی مثبت

ISC

CIVILICA

وزارت آموزش و پرورش
اناره کل آموزش و پرورش استان هرمزگان
مدیریت آموزش و پرورش شهرستان میناب دانشگاه هرمزگان

اسفندماه ۱۴۰۰ - بندرعباس

منابع

- اختری، فرزاد. (۱۳۹۲). مقایسه سطح پرخاشگری، گرایش به خودکشی و نشانگان اختلالات روانی در معتادین به مواد مخدر، محرک و جامعه بهنجار. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل.
- اکبری، منصوره. (۱۳۹۰). بررسی اثر بخشی آموزش ایمن سازی در مقابل استرس بر سازگاری بیماران مبتلا به سرطان سینه. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی بالینی، دانشگاه محقق اردبیلی.
- پازنده، فرزانه؛ شرقی، نرگس و کرمی نوری، رضا. (۱۳۸۳). بررسی رابطه ی ناباروری با بهزیستی روان شناختی و رضایت مندی از زندگی و پرخاشگری. فصلنامه پژوهنده، سال ۹، شماره ۳۵۵. ص: ۳۶۰-۳۴۲.
- زرگر، یلدا؛ نجاریان، بهنام و نعمی، علی. (۱۳۸۷). بررسی رابطه ویژگی های شخصیتی (هیجان خواهی، ابراز وجود، سرسختی روان شناختی)، نگرش مذهبی و رضایت زناشویی با مشکلات تحصیلی. مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، سال ۳، شماره ۱. ص ۹۹-۱۲۰.
- زاهدی فر، ش. نجاریان، ب. شکرکن، ح. (۱۳۷۹). ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش پرخاشگری. مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره سوم، شماره ۱، ص ۷۲-۱۰۲.
- سیف، علی اکبر. (۱۳۹۰). روانشناسی پرورشی نوین. تهران: نشر روان.
- عبادی، سیده مریم. (۱۳۹۲). بررسی مقایسه ای هوش هیجانی، انگیزش و خودکارآمدی بر اساس شیوه های فرزند پروری در دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهرستان گرمی. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز دانشکده علوم انسانی و تربیتی.
- گل پرور، محسن؛ عریضی، حمید رضا. (۱۳۸۹). رابطه بهزیستی دبیران با باور به دنیای عادلانه و رفتارهای پرخاشگرانه دانش آموزان در مقابل آنها. فصلنامه علمی- پژوهشی پژوهش در سلامت روانشناختی، دوره سوم، شماره ۳. ص: ۳۵-۲۵.
- محمدامینی، زرار. (۱۳۸۷). رابطه راهبردهای یادگیری خود تنظیمی و باورهای انگیزشی با عملکرد تحصیلی دانش آموزان. فصلنامه اندیشه های نوین تربیتی، ۴(۴)، ۱۳۶-۱۲۳.
- منجمی زاده، ا. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین مهارت های ارتباطی بین فردی و میزان پذیرش اجتماعی دانشجویان دانشگاه پیام نور خوراسگان، پایان نامه کارشناسی، گروه علوم اجتماعی.
- مهرابی زاده هنرمند، محمد. شهنی بیلاق، میهن و فتحی، کریم. (۱۳۸۷). بررسی اضطراب، هیجان خواهی، پرخاشگری، سبک های دلبستگی و وضعیت اقتصادی - اجتماعی به عنوان پیش بین های دلبستگی به مواد مخدر در نوجوانان پسر

وزارت آموزش و پرورش
اداره کل آموزش و پرورش استان هرمزگان
مدیریت آموزش و پرورش شهرستان میناب
دانشگاه هرمزگان

اسفندماه ۱۴۰۰ - بندرعباس

هشتمین همایش ملی تازه‌های روانشناسی مثبت

CIVILICA

شهر اهواز. مجله علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز. دوره ی سوم، سال پانزدهم، شماره ۱. ص

۱۷-۱۵۳.

میکائیلی، فرزانه. (۱۳۸۸). روابط ساختاری بین بهزیستی روانشناختی با هوش هیجانی ادراک شده، توانایی کنترل تفکر منفی

واضطراب مادران کودکان کم توان ذهنی ومقایسه ی آن با مادران کودکان عادی. مجله پژوهش در حیطه ی کودکان

استثنایی، سال نهم، شماره ی ۲. ص: ۱۲۰-۱۰۳.

موسوی، سید غفور؛ ابراهیمی، امراالله؛ سموعی، راحله و افشار، حمید. (۱۳۸۷). ارتباط بر خاشگری والدین با آخرین سال

تحصیلی دانش آموزان مقطع ابتدایی. مجله پژوهشی حکیم، دوره یازدهم، شماره ۴. ص: ۳۴-۳۷.

میرکی زاده، مهدی. (۱۳۹۱). رابطه مشارکت والدین با عملکرد تحصیلی دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی مدارس پسرانه شهر

گرگان. پایان نامه کارشناسی ارشد. رشته مدیریت آموزشی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات اردبیل.

هالچین، ریچارد پی و ویتبورن، سوزان کراس. (۲۰۰۳). آسیب شناسی روانی. دیدگاههای بالینی درباره اختلالات روانی. ترجمه:

سید محمدی، یحیی. (۱۳۸۳). تهران: نشر روان، جلد دوم، ص، ۱۲۲-۶۹.

Dzuka, J. & Dalbert, C. (2007). *Students violence against teacher,s well- being and the belig in a just wordt European Psychologist*, 12,(4)253-260.

Hargie, O., S. & Dickson, D. (2005). *Skilled interpersonal Communication: Research, Theory and Practice. NewYork: Routledge.*

Ryff, C.D., Keyes, C. (2002). *Know they self and become what you are: A eudemoninc approach to psychological well-being. Journal happiness studies*.9:13-39